

УДК 338.48

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-276-6-26-28

БАЙДА Б. Ф.

Східноєвропейський університет імені Лесі Українки

СИСТЕМА МЕНЕДЖМЕНТУ ТУРИЗМУ ДЕРЖАВИ У КОНТЕКСТІ ДЕТЕРМІНАНТ ТУРИСТИЧНОГО ПОПИТУ І КВІНТЕСЕНЦІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті досліджено та запропоновано систему менеджменту туризму держави у контексті детермінант туристичного попиту і квінтісенції функціонування національної економіки, проведено дослідження чинників, що впливають на розвиток туризму та туристичного попиту в країні, здійснено аналіз найважливіших чинників, що обумовлюють формування сфери туризму.

Ключові слова: система, менеджмент, туризм, чинники, розвиток, туристичний попит.

BAIDA B.

Lesya Ukrainka Eastern European National University

THE SYSTEM OF STATE TOURISM MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF DETERMINANTS OF TOURIST DEMAND AND THE QUINTESSENCE OF FUNCTIONING OF THE NATIONAL ECONOMY

The purpose of the article is to show the system of state tourism management in the context of determinants of tourist demand and the quintessence of functioning of the national economy, to research the factors influencing the development of tourism and tourist demand in the country, to analyze the most important factors that determine the formation of tourism. The system of state tourism management in the context of the determinants of tourist demand and the quintessence of functioning of the national economy includes the following elements: factors of different hierarchical levels of management (factors of macroeconomic level (globalization processes; international politics; development of interstate cooperation; development of innovations; informatization; reduction of distances; development of telecommunications network; the activities of integration associations; development of modern economic forms of public organization of services; improving the safety of tourists), factors of mesoeconomic level (social and economic development of the country; stimulation of tourist flows as an element of state policy; compliance of the tourist product with international standards, its competitive capacity; development of tourist and general purpose infrastructure; increasing the number of business trips in the context of acquaintance with the tourist and recreational resources of the country) and factors of microeconomic level (emergence of new consumer needs and satisfaction of basic ones, as a result of increase of material well-being of the population, its cultural and spiritual development)), their impact on improving the efficiency of the tourism management system, further contributing to the competitiveness of the tourism industry and the state, economic development of the tourism industry and the state. Positive factors influencing the demand for tourism services in Ukraine have been identified. It has been established that tourism in the world and in Ukraine is becoming a significant focus for job creation. The need to develop the tourism sector through the direct contribution of tourism to Ukraine's GDP have been justified.

Key words: system, management, tourism, factors, development, tourist demand.

Вступ. В умовах сталого розвитку сфера туризму України отримує шанс на отримання провідного місця та нових рушійних сил у міжнародному просторі. Туристична діяльність є економічним акумулятором активності господарюючих суб'єктів, дестинацій, областей та регіонів, задіяних у туристичній індустрії. Тому, постає проблема щодо ролі туризму, позиції України у світовому середовищі розвитку туристичних послуг, на глобальному туристичному ринку. Потреба вивчення та розуміння взаємодії між елементами системи менеджменту туризму, пошуку напрямів стратегічного розвитку туристичної сфери визначається значенням соціально орієнтованого сегменту економіки в сучасних умовах змін [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам вивчення чинників, які впливають на розвиток сфери туризму, приділяли увагу такі українські науковці, як В. Герасименко, Н. Гончарук, Л. Дяченко, В. Євдокименко, Л. Малик, В. Маховка, Н. Мельник [3], І. Перішко, Н. Остап'юк, З. Юринець [3] та зарубіжні, такі як М. Беднарська, С. Оптнер, А. Незгода [4], Р. Каплан, Й. Кріппендорф, В. Фреер.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Постає необхідність ретельного дослідження питання особливостей формування системи менеджменту туризму, детермінант туристичного попиту, виявлення основних чинників, які мають вплив на формування туризму в країні.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд системи менеджменту туризму держави, вивчення чинників, що впливають на розвиток туризму та туристичного попиту в країні.

Виклад основного матеріалу. Система менеджменту туризму залежить і взаємообумовлена станом соціально-економічних відносин в країні, рівнем розвитку міждержавної співпраці та міжнародної політики у сфері туризму, використання інновацій у різних сферах національної економіки, ступенем безпеки туристів. Система менеджменту туризму в контексті детермінант туристичного попиту на різних рівнях управління та квінтісенції функціонування національної економіки наведена на рис. 1.

Туризм доцільно розглядати з боку його вкладу у розвиток економіки України, таким чином, досліджуючи головні елементи: макроекономічні чинники, глобалізаційні процеси, міжнародну політику та конкурентні переваги, стратегічну туристичну політику тощо. Важливо проводити дослідження на виявлення

перешкод ведення туристичної діяльності, пошуку перспектив, конкурентоздатних позицій, впровадження інноваційних ідей задля приваблення туристів і розширення ринку наданих туристичних послуг. Взаємозв'язок поміж чинниками є доволі ускладнений, повинен враховувати нематеріальний і матеріальний бік сфери туризму. Економічний ефекти від функціонування та розвитку туристичної діяльності на економіку країни здебільшого обумовлено кількістю туристів, туристичних потоків і витрат на купівлю туристичних продуктів. Ріст індикаторів, що визначаються туристичними надходженнями, зумовлений вартістю турів, ціною політикою в державі. Суттєву вагу щодо визначення та перерозподілу внутрішнього і міжнародного туристичного потоків має соціально-економічний, політичний стан в країні, рівень ВВП, ступінь капіталовкладень у розвиток туристичної інфраструктури та загальнонаціональної інфраструктури, поточний курс валют тощо. Обсяг туристичних потоків, передусім, залежить від таких чинників як туристична активність населення, стан нематеріальної сфери, пропозиція культурних цінностей та інноваційних туристичних продуктів, доступність і зручність відвідування туристичних осередків, привабливість та імідж держави, екологічний стан середовища.

Рис. 1. Система менеджменту туризму держави в контексті детермінант туристичного попиту і квітесенції функціонування національної економіки

Джерело: розроблено автором

Зазначені елементи мають особливий вплив на формування туристичного попиту у короткотерміновому та середньотерміновому часовому інтервалі [3]. В довгостроковому періоді функціонування сфери туризму обумовлене насамперед чинниками пропозиції, які виявляють узагальнену економічну активність і рівень ВВП [2]. Отримання реалізованих стратегічних цілей відбувається завдяки ефективній туристичній політиці, впровадженню засобам стимулювання туристичної діяльності, орієнтованим на безперервний розвиток.

Туризм у світі постає вагомим осередком для створення робочих місць. За даними Всесвітньої ради з подорожей і туризму (WTTC), сучасний туризм створює прямо та опосередковано майже 260 мільйонів робочих місць по всьому світу, а це означає, що зайнятість у цьому секторі в середньому знаходиться у кожного дванадцятого працівника [5]. Інформація щодо розміру ринку праці у сфері туризму наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Кількість робочих місць, обсяг зайнятості в сфері туризму у 2000, 2010 та 2020 рр.

Сегмент	Сфера туризму					
	2000		2010		2020 (прогноз)	
	млн	%	млн	%	млн	%
Світ	88,7	3,5	96,1	3,3	118,5	3,5
Європа	10,7	3,1	9,6	2,6	11	2,9
Польща	0,4	2,6	0,3	1,9	0,4	2,5
Україна	0,3	1,5	0,36	1,68	0,35	1,7

Джерело: складено автором за матеріалами [5–7]

Наведені у таблиці 1 дані демонструють, що у світі туризм сприяє зростанню створення робочих місць. Прогнозується, що кількість робочих місць на туристичному ринку буде систематично зростати в найближчу перспективу. У Європі та Польщі у 2000–2010 рр. відбулось зниження зайнятості в туризмі як в абсолютних, так і відносних вимірах. В Україні розвиток сфери туризму дещо поживався після політико-економічних подій у 2014 році і у перспективі майже досягне рівня 2010 року [6]. Загальний внесок сфери туризму у ВВП (включаючи більш широкі ефекти від інвестицій, ланцюга поставок та впливу на прибуток) склав 8811,0 млрд доларів США у 2018 році (10,4 % ВВП) і очікується 9127,7 млрд дол. США (10,42 % ВВП) у 2019 році. Прямий внесок туризму до ВВП України у 2018 році становив 39,9 млрд грн, або 1,51 % ВВП [5].

Розвиток туризму сприяє отриманню прямого (прямий дохід від туристичної діяльності) та непрямого (розвиток готельної, транспортної та інших видів інфраструктури, розвиток суміжних сфер, загальної інфраструктури, зростання зайнятості, підвищення доходів місцевого населення) ефектів, формує попит на туристичні продукти та додатковий попит, що проявляється у додатковому виробництві і зайнятості.

Позитивні чинники впливу на формування попиту на туристичні послуги в Україні: туризм дає стимул на впровадження на ринок нових туристичних продуктів і послуг, виведення вже наявних туристичних продуктів і послуг на нові туристичні ринки; дохід від споживача має тенденцію до перевищення фактичних витрат на відпочинок у дестинації; частина туристів, що приїжджають за різних умов і причин на довший термін перебування залишається в країні; зростання туризму в країні сприяє отриманню прямого та непрямого ефектів, збільшення зайнятості та доходів населення; розвиток туризму спонукає до розвитку інновацій (створення нових ідей, продуктів, пропонування нових видів послуг).

Висновки. Значущість чинників, які мають вплив на сферу туризму та їх взаємозв'язок мають схильність до трансформацій. В умовах шалених економіко-політичних змін, нестабільності та криз, управлінські рішення щодо розвитку системи менеджменту туризму повинні ґрунтуватись на врахуванні чинників, що мають вплив на розвиток туристичної діяльності, детермінант туристичного попиту та відштовхуватись від системних ознак. Такий погляд на розвиток сфери туризму дасть змогу формувати нові ідеї, відкривати затребувані нині інноваційні орієнтири діяльності, створювати інтеграційні об'єднання з метою поступу туристичної діяльності, задоволення туристичних бажань споживачів, ведення туристичного бізнесу, отримання прибутків.

Література

1. Байда Б.Ф. Системний підхід до розвитку менеджменту туризму / Б.Ф.Байда // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2019. – Том 30(69). – № 2. – С. 22–25.
2. Юринець З. В. Чинники, що визначають формування конкурентоспроможності національної економіки / З. В. Юринець // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки : науковий журнал. – Хмельницький : Редакційно-видавничий центр ХНУ, 2013. – № 4, том 1 (202). – С. 230–233.
3. Юринець З. В. Основні аспекти формування маркетингової політики на підприємствах туристичної галузі України / З. В. Юринець, Н. В. Мельник // Вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 6. – С. 137–141.
4. Niezgoda A., Zmyslony P. Popyt turystyczny, uwarunkowania i perspektywy rozwoju, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań, 2003, 234 s.
5. Travel and Tourism Economic in Ukraine, WTTC Travel and Tourism Economic Impact 2012. London: World Travel and Tourism Council, 2012, 24 p.
6. Travel & tourism economic impact 2019 world. URL: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/regions-2019/world2019.pdf> (14.07.2019)
7. World Travel & Tourism Council, Travel & tourism economic impact 2010, London, 2010, 256 p.

References

1. Baida B.F. Systemnyi pidkhdid do rozvytku menedzhmentu turyzmu / B.F.Baida // Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Ekonomika i upravlinnia. – 2019. – Tom 30(69). – № 2. – S. 22–25.
2. Yurynets Z. V. Chynnyky, shcho vyznachaiut formuvannia konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky / Z. V. Yurynets // Herald of Khmelnytskyi National University. – Khmelnytskyi : Redaktsiino-vydavnychiy tsentr KhNU, 2013. – № 4, tom 1 (202). – S. 230–233.
3. Yurynets Z. V. Osnovni aspekty formuvannia marketynhovoï polityky na pidpriemstvakh turystychnoi haluzi Ukrainy / Z. V. Yurynets, N. V. Melnyk // Visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. – 2014. – Vyp. 6. – S. 137–141.
4. Niezgoda A., Zmyslony P. Popyt turystyczny, uwarunkowania i perspektywy rozwoju, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań, 2003, 234 s.
5. Travel and Tourism Economic in Ukraine, WTTC Travel and Tourism Economic Impact 2012. London: World Travel and Tourism Council, 2012, 24 p.
6. Travel & tourism economic impact 2019 world. URL: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/regions-2019/world2019.pdf> (14.07.2019)
7. World Travel & Tourism Council, Travel & tourism economic impact 2010, London, 2010, 256 p.

Рецензія/Peer review : 07.09.2019

Надрукована/Printed : 03.01.2020

Рецензент: д. е. н., проф. Хоронжий А. Г.